FIATAL MŰSZAKIAK TUDOMÁNYOS ÜLÉSSZAKA XVII.

Kolozsvár, 2012. március 22–23.

FÉNY – ÉRZÉKELES - ÉPÍTÉSZET

TAKÁCS-GOMBÁR Ramóna

Abstract

The study provides a brief summary of using components of invisible architecture (light, sound and silence, smells and touch) through three architectural examples. In connection with it, I present three buildings from several architects. Certain buildings are functionally different so the experienced effects in them are very variant. It can be ascertained that buildings are not just complex of rational things but are fulfilled by inconceivable, invisible components.

Key words:

psychology, senses, invisible architecture, contemporary architecture

Összefoglalás

A tanulmány röviden összefoglalja a láthatatlan építészet elemeinek (fény, hang és csend, szagok és a tapintás) alkalmazását három építészeti példán keresztül. Ennek kapcsán három épületet mutatok be különböző építészekről. Az egyes épületek funkcionálisan különböznek, így a bennük tapasztalható hatás is nagyon eltérő. Megállapítható, hogy az épületek nem pusztán racionális elemek összességei, hanem megfoghatatlan, láthatatlan tényezők segítségével teljesebbnek ki.

Kulcsszavak:

pszichológia, érzékek, láthatatlan építészet, kortárs építészet

1. Bevezetés

Kulturális beállítottságunk miatt általánosan megfigyelhető, hogy a környezetünkől érkező benyomások közül a vizuális hatás, a látott dolgok a legmeghatározóbbak. Ettől függetlenül minden térnek, fizikai környezetnek van egy sajátos hangulata, mely átítatja az embert, még ha a hatást kiváltó tényezők nem is tudatosodnak benne. Az egyik lenyűgöz, a másik megrémít vagy elmélkedésre készítet. Sok esetben nem tudjuk megfogalmazni a benyomásokat, a hatás mégis eleven. Megállapítható, hogy inkább az ingerek összessége alakítja ki a teljes képzetet, mintsem a látás. [1] Az építészetben, mint művészetben különösen fontos az egyes építészeti megoldások érzékszervekre gyakorolt hatása, annak tanulmányozása. A láthatatlan építészet néhány elemét Alvar Aalto, Heinz Tesar és Daniel Libeskind egy-egy alkotásán keresztül mutatom be.

2. Alvar Aalto – Viipuri Városi Könyvtár

„Amikor a Viipuri Városi Könyvtárat terveztem (és sok időm volt, öt teljes év), hosszú időt töltöttem sorozatok létrehozásával, hogy úgy mondjam, naiv rajzolással. Mindenféle fantasztikus hegyi tájképet

rajzoltam lejtőkkel, melyeket sok napfény világít be különböző pozíciókból, melyek fokozatosan létrehozták az épület alapötletét. A gyermekies rajzaim csak közvetve voltak összekapcsolhatók az építészeti gondolkodással, de végül is a metszet és alaprajz összefűződéséhez vezettek, valamint egyfajta egységhez a vízszintes és függőleges szerkezetek között.” [2]

*1. kép: Alvar Aalto: Viipuri Városi Könyvtár
[Forrás: Internet]*

Aalto tudatalatti skiccei a „hegyi tájképekről” és a „sok napfényről” végül is elvezették őt a könyvtár megoldásához, amely fokozatos emeleti szintekből áll és összesen 57 kúp alakú tetőablaka van, melyek 1,8 m átmérőjűek, így megakadályozva a közvetlen napfény behatolását a maximum 52 fokok vagy ennél kisebb beesési szögű napfények esetében. A terv, mely szórakozott firkálgatásból fakadt, a funkcionalizmus egyik nagyhatású építészeti tervévé vált. Aalto az alkotási folyamat során folyamatosan váltogatta az egészet és részeit, a tervet a részletekkel, a felmérések alapvető számításait és a területeket, valamint a szóbeli jegyzeteket, oda-vissza. Aalto vázlatai konkrétan bemutatják a nem lineáris tervezési folyamatot, valamint a gyors oda-vissza váltást, mint lényeges elemet, a különféle fokozatok és szempontok között. Aalto finom skiccei szintén bemutatják a szem, a kéz és az elme problémamentes együttműködését.

3. Heinz Tesar – Kirche in der DonauCity, Wien

A vizsgálódás témájául választott Kirche in der DonauCity hatalmas irodaépületekkel van körülvéve. A magasba törő formák rengetegében önmaga torzójaként hatna egy tipikus magasba törő templomforma kialakítása, éppen ezért Tesar egy négyszögletes doboz létrehozása mellett döntött. Az épület fekete krómaccél ötvözetű pánccal van felvértezve, mintegy védve magát a külső környezettel szemben. Ugyanakkor az anyaghasználat révén az épület mégsem válik zorddá vagy taszítóvá. A fémlapok selymes felülete, a fény játéka a homlokzaton közelebbi megismerésre ösztökél.

2. kép: Heinz Tesar: Kirche in der DonauCity
[Készítette: Kovács Péter DLA]

Az épület öt homlokzata közül számomra a tetőhomlokzat megformálása a legérdekesebb. A tetőn található egy rés, egy stigma, melynek másodlagos jelentése a külső környezettől kapott sebre utal. [3] A belső tér a külvilág komplementereként jelenik meg. A homlokzatokon alkalmazott homogén anyaghasználat a belső térben is visszaköszön. A fém páncélos védekezésével ellentétben a belső térben kialakított faburkolat melegséget és nyugalmat áraszt. A belső tér oldalfalain visszaköszönnek a Tesar-i építészetre annyira jellemző kör alakú bevilágítók.

4. Daniel Libeskind – Berlini Zsidó Múzeum

„Mindannyian túlélők, a halál átalakítói vagyunk” – mondja a holokauszt és Hiroshima után élő nemzedékről Daniel Libeskind. Ő tervezte a berlini Zsidó Múzeumot, mely ma a város egyik szimbólumának számít, 1998-ra készült el. Az épület felülnézetből egy darabokra tört Dávid-csillag képét mutatja be. Az egyes belső tereknek önmagukban is van többlet jelentéstartalmuk, kiállítási tárgyak nélkül is beszélnek, gondolatokat ébresztenek a látogatóban.

3. kép: Daniel Libeskind: Zsidó Múzeum – holokauszt torony
[Készítette: Kovács Péter DLA]

Számomra a Múzeum legjelentősebb tere a 3. képen látható 24 méter magas holokausztorony. Belépni csak egy nehéz, alacsony acélajtón keresztül lehet. A torony falai betonból készültek, mennyezete feketére festett. Már maga az anyag- és színhasználat komor, elgondolkodtató hangulattal és többletjelentéssel ruházza fel a teret. Ezt a hatást tovább fokozza egy halovány fénysugár beszűrődése egy távoli, fenti sarokrészen keresztül. A külvilág zaja szinte teljesen kiszorul, csak tompa hangként szűrődik be a térbe. A toronyban nincs kiállítási tárgy vagy magyarázó szöveg. A tér önmagáért beszél. A belépőre ránehezedik a holokausztról szerzett passzív tudásának a súlya, s hirtelen szorongás lesz rajta úrrá. Az ide belépők közül szinte senki sem beszél. A holokausztra lépéskor felidéződik benne a szégyenérzet, elhagyatottság, magány, reménytelenség, aggodalom. Azért érdekes ez a tér, mert a bennünk lappangó tudást feledhetetlen, átható élménnyé erősíti fel.

5. Összefoglaló

Összességében megállapítható, hogy a látáson kívül a többi érzékszervnek is hatalmas jelentősége van az építészetben. A hangok, az anyagok tapintása, a fény megléte vagy hiánya, az egyes szagok mind egy globális egésszel kapcsolnak bennünket össze. Ezen impressziók segítenek megtalálni a helyünket a világban.

Irodalom

- [1] Batár Attila: Láthatatlan építészet, Ab Ovo Kiadó, Budapest, 2005.
- [2] Alvar Aalto, 'Trout and the mountain stream', in Göran Schildt (ed), Alvar Aalto In His Own Words, Otava Publishing Company, Helsinki, 1997, p. 108.
- [3] <http://epiteszforum.hu/node/18235> 2011. 10. 15. 18:35

Takács-Gombár Ramóna, IV. évf. építészmérnök hallgató
Debreceni Egyetem Műszaki Kar, Építészmérnöki Tanszék
Cím: 4028, Magyarország, Debrecen, Ótemető u. 2-4.
Telefon: +36-30-9323-117
E-mail: g.ramona77@gmail.com